

WŁADYSŁAW TARNAWSKI
(1885–1951)

Władysław Hubert Tarnawski urodził się 3 listopada 1885 r. w Przemyśle jako syn Leonarda i Wincenty z Waygartów. Gimnazjum w Przemyśle ukończył z odznaczeniem w r. 1903 i rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Lwowskim. Od r. 1908 studiował pod kierunkiem Romana Dyboskiego język i literaturę angielską na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Tu otrzymał w r. 1913 doktorat, broniąc rozprawy komparatystycznej *O polskich przekładach dramatów Szekspira*. Praca ukazała się drukiem w 1914 r. nakładem Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie.

W latach 1914–1924 był nauczycielem gimnazjalnym w Przemyśle i uczył języka polskiego oraz historii. W tym okresie korzystał kilkakrotnie z bezpłatnych urlopów, aby kontynuować pracę naukową. W r. 1921 ukazało się jego tłumaczenie *Antoniusza i Kleopatry* Szekspira nakładem Krakowskiej Spółki Wydawniczej „Biblioteka Narodowa”. W r. 1922 przeprowadził na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie habilitację na podstawie pracy *Życie, dzieło i znaczenie w literaturze angielskiej Krzysztofa Marlowe* (Warszawa 1922).

W roku akademickim 1922/1923 rozpoczął Władysław Tarnawski wykłady jako zastępca profesora nowo utworzonej katedry filologii angielskiej Uniwersytetu Jana Kazimierza. Mianowany profesorem nadzwyczajnym w styczniu 1924 r., objął kierownictwo katedry.

Władysław Tarnawski był członkiem przybranym Towarzystwa Naukowego we Lwowie od r. 1923, w r. 1928 został członkiem czynnym. W latach 1929–1935 piastował funkcję sekretarza Wydziału Filologicznego Towarzystwa. W wyniku tzw. reformy jędrzejewiczowskiej we wrześniu 1934 r. katedra anglistyki UJK została zamknięta, a profesor Tarnawski, stojący w opozycji do rządu sanacyjnego i szczególnie skłócony z premierem Leonem Kozłowskim, został przeniesiony w stan spoczynku. Trzy lata później, po odejściu ministra Jędrzejewicza, katedrę reaktywowano i Tarnawski powrócił do działalności uniwersyteckiej, którą mógł kontynuować bez przeszkód tylko do wybuchu wojny niemiecko-sowieckiej. W czasie okupacji ukrywał się w Krakowie, gdzie włączył się do tajnego nauczania uniwersyteckiego. W r. 1944 powrócił do Lwowa i przez rok kierował tamtejszą anglistyką, już jednak na uniwersytecie przejętym przez władze sowieckie. Po roku ostatecznie się repatriował. Po śmierci Romana Dyboskiego został w październiku 1946 r. powołany na kierownika krakowskiej anglistyki i otrzymał nominację na profesora zwyczajnego. Niestety, w grudniu 1946 r. został zatrzymany przez UB, a następnie w styczniu 1947 r. aresztowany i skazany na dziesięć lat więzienia za działalność w Komitecie Ziemi Wschodnich. Wprawdzie na mocy amnestii wyrok zmniejszono do pięciu lat, ale profesor nie doczekał wolności. Zmarł w więzieniu mokotowskim w Warszawie 8 kwietnia 1951 r.

Bibliografia prac Władysława Tarnawskiego liczy ponad trzysta pozycji. Najwięcej wysiłków naukowych, translatorskich i popularyzatorskich poświęcił Szekspirowi. W okresie międzywojennym „Biblioteka Narodowa” publikowała

tłumaczenia dzieł Szekspira z jego wstępami, w których wnikliwie analizował ich polską recepcję (wyżej wspomniany *Antoniusz i Kleopatra*, potem *Romeo i Julia*, 1924, *Juliusz Cezar*, 1925). Wierny swoim zainteresowaniom, ogłosił artykuł *O Szekspirze Kasprowicza* (1929); w r. 1931 ukazała się we Lwowie monografia zatytułowana *Szekspir: Książka dla młodzieży i dorosłych*. W recenzjach ogłoszonych w ciągu pierwszych lat powojennych odzwierciedla się jego żywy kontakt z Szekspirem wystawianym w Anglii, a w polemice z Wacławem Borowym — troska o Szekspira polskiego (*W jakich przekładach grać Szekspira*, „Teatr” I 1945, s. 27–37). W więzieniu, otrzymawszy zezwolenie na pracę naukową, zajął się przede wszystkim tłumaczeniami sztuk Szekspira. Rezultat jest imponujący: choć nie wszystkie przekłady wyszły drukiem, Tarnawski przetłumaczył całość dramatów Szekspira. Pośmiertnie ukazały się: *Hamlet* w opracowaniu Grzegorza Sinki („Nasza Biblioteka”, 1953) i w opracowaniu Stanisława Helsztyńskiego („Biblioteka Narodowa”, 1957), *Król Ryszard II* (1956), *Król Lear* („Biblioteka Narodowa”, 1957), *Sen nocy letniej* („Biblioteka Narodowa”, 1970). Liczne rozprawy i artykuły krytyczne dotyczące twórczości wielkiego dramaturga i poety wypełniają w dużym stopniu bibliografię prac profesora. Władysław Tarnawski był nie tylko wybitnym znawcą Szekspira, ale również jednym z pierwszych autorów wielkich nowoczesnych syntez literackich. Jego dziełem jest monumentalna *Historia literatury angielskiej* (t. I 1926, t. II 1930), jak również syntetyczny zarys *Literatura angielska w Wielkiej literaturze powszechnej* (t. III: Warszawa 1932, s. 67–242). Wiele jego studiów historycznoliterackich, kulturoznawczych i komparatystycznych z zakresu literatury angielskiej i polskiej stanowi wielki i trwały dorobek polskiej anglistyki.

Bibliografia

- J. Birkenmajer, *Oblicze i zasługi polskiej anglistyki*, „Nowe Książki” 1936, z. 5, s. 241–246.
 S. Helsztyński, *Filologia angielska w dwudziestoleciu 1944–1964*, „Kwartalnik Neofilologiczny” 1964, z. 3, s. 249–250.
 A. Kleczkowski, *Germanistyka, anglistyka i skandynawistyka w Polsce*, Kraków 1948, s. 19, 26, 28.
 P. Mroczkowski, *Historia Katedry Filologii Angielskiej UJ*, [w:] *Wydział Filologiczny UJ. Historia katedr*, red. W. Taszycki, A. Zaręba, Kraków 1964, s. 342–347.
 J. Rożnowska-Szymczykowa (uzupełnienia: J. Tarnawska i J. Starnawski), *Bibliografia prac Władysława Tarnawskiego (1885–1951)*, [w:] *Historia języka i literatury*, „Rocznik Przemyski” 1993/1994, z. 4, s. 55–70.

Marta Gibińska-Marzec